

Georg Trakl'ın “Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)” Adlı Şiirinde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismar

Gökhan Şefik ERKURT

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Aydın, Türkiye

Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of German Language and Literature, Aydın, Türkiye

Geliş Tarihi/Received 07.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted 06.06.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 29.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Gökhan Şefik ERKURT

E-mail:

Atıf: Erkurt, G.Ş. (2024). Georg Trakl'ın “Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)” Adlı Şiirinde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismarı. *Korpusgermanistik*, 3(1), 1-7.

Cite this article: Erkurt, G.Ş. (2024) “Die Schöne Stadt (Beautiful City)” By Georg Trakl Abuse of Women in Theopolitical And Socio-Cultural Context In His Poetry. *Korpusgermanistik*, 3(1), 1-7.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

“Die Schöne Stadt (Beautiful City)” By Georg Trakl Abuse of Women in Theopolitical and Sociocultural Context in His Poetry

Öz

Dışavurumcu şiirin tanınan temsilcilerinden Georg Trakl, ölümünden bir yıl önce 1913 tarihinde yayımladığı Die Schöne Stadt adı şiirinde doğa, mekân ve zaman olgularını ifade gücüyle ortaya koyarken şiirin kurgusuna ait dönemi ve teo-politik tavrı da eleştirmektedir. Bu çalışmada şiirde yer alan kadın motifleri şiirin tematik unsurları olan iç içe geçmiş politik ve dini otorite ile sosyo-kültürel yapı bağlamında sosyolojik, psikolojik ve feminist kavram ve inceleme yöntemleri doğrultusunda incelenmiştir. Yapılan çözümleme sonucunda kadın motiflerin iki farklı sosyal grupta gözlemlenebileceği ve bunlardan bir grubun teo-politik unsurlar nedeniyle emek-hak ve statü bağlamında istismar edildiği diğer grubun ise sosyokültürel normlar ve kabuller üzerinden cinsiyetlerine göre statü ve roller üstlendikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Georg Trakl, Die Schöne Stadt, Kadın İstismarı, Teopolitik Eleştiri, Sosyokültürel Eleştiri

ABSTRACT

Georg Trakl, one of the well-known representatives of expressionist poetry, reveals the phenomena of nature, space and time with his expressive power in his poem Die Schöne Stadt, published in 1913, a year before his death, while also criticizing the period and the theo-political attitude of the poem's fiction. In this study, the female motifs in the poem were examined in the context of the intertwined political and religious authority and socio-cultural structure, which are the thematic elements of the poem, in line with sociological, psychological and feminist concepts and analysis methods. As a result of the analysis, it was seen that female motifs could be observed in two different social groups, and one group was exploited in the context of labor rights and status due to theo-political elements, while the other group assumed status and roles according to their gender through sociocultural norms and acceptances.

Keywords: Georg Trakl, Die Schöne Stadt, Abuse of Women, Theopolitical Criticism, Sociocultural Criticism

Giriş

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli fenomenik unsurların başında dilinin kullanımı ve dilinin göstergesel oluşudur. Uygarlık diye tanımlanan karmaşık yapının temelini oluşturan dil ve kültür ortamı aynı zamanda bu yapıları çepeçevre saran bir kabuk görevi de görür. İnsan, içinde var olduğu ve yaşantısını sürdürdüğü ortamın, kendine özgü yanları da olan bir modeli olarak varlığını sürdürür. Bu varlık şekillenmesinde ve sürdürülmesinde dil çoklu işlevsel bir mekanizma olarak tıpkı çevreyi sardığı gibi insanı da kuşatmış durumdadır. İnsan varlığını dili aracılığıyla tanıyıp tanımlarken aynı zamanda varlığını korumak ve devamlı kılmak adına dile ihtiyaç duyar. Dilin, varlığın evi olduğunu ifade eden varlık felsefesinin etkin filozoflarından Martin Heidegger (1889-1976) aynı zamanda insan varlığının dille ortaya çıkabileceğini iddia etmektedir (1971: 91). Dil üstatları, edebiyatçılar, şairler söz konusu varlık şekillenmesini ve ispatını en etkin yerine getiren varlıklar olarak insanlığın kültür tarihine geçmişlerdir.

Georg Trakl da (1887-1914) gerek edebi yetenekleri gerek özel hayatı nedeniyle edebiyat, sanat ve düşünce çevrelerinin her zaman ilgi gösterdiği bir şair olmuştur. Hatta Martin Heidegger gibi varoluşçu düşünce akımının en önde gelen filozoflarından birinin özel okumalarına mazhar olmuş bir şair olan Trakl şiirlerinde kullandığı dil, dil oyunları, imgelemeler, metaforlar ve tematik unsurlardan dolayı Heidegger aracılığıyla felsefe alanında poetik söylem tartışma açılımlamalarının içerisinde yer almıştır (Kurtar, 2009: 1). Trakl, erken yaşta başlayan sansasyonel yaşantısına, dünya savaşında görev alma, uyuşturucu bağımlılığı, kız kardeşiyle yaşamış olduğu olası bir ensest ilişki ve hastanede tedavi altındayken aşırı uyuşturucu ile intiharı sığdırmıştır (Can, 2002, s. 29). Özel hayatında çocukluğundan itibaren yaşadıkları onu kişisel buhranlara sürüklerken aynı zamanda edebi ve sanatçı yönünü olumlu etkilemiş olacak ki Avusturya'nın en tanınmış ve etkileyici şairlerinden biri olmasını sağlamıştır. İngiliz dilbilimci ve filolog William Sidney Allen'a göre (1918-2004) dil yapısı itibarıyla "trauma" yani "travma"dır. Bunun nedeninin dilin ortaya çıkış zamanlaması olduğunu belirten Allen bunu, terkedilenin veya yitirilenin yeniden elde edilemeyecek, geri alınamayacak olması fakat aynı zamanda da asla unutulamaz olması durumuna bağlar. Ona göre dil böyle durumlarda ortaya çıkmaktadır. Allen'ın düşüncesine göre dil, travmatik bir durumda oluşan gerilimin kendisidir (2007, s. 163).

Şairliğinin erken dönemlerinde önce izlenimcilik akımının izleri görülen Trakl, ardından sembolist unsurların dikkat çektiği şiirler kaleme almıştır. Yirmi yedi senelik ömrünün olgunluk dönemlerine denk gelen şiirleri kendisine asıl tanınırlığı sağlayan eserleri olarak görülebilir. Bu şiirler dışavurumculuk akımının en güçlü örnekleri olarak kariyerindeki yerini almıştır. Georg Heym, Ernst Stadler ve Else Lasker-Schüler gibi şairler ile birlikte çağının etkin ve dikkat çekici isimlerinden biri olmuştur (Çolak, 1998, s. 130).

Trakl'ın Baudelaire ve Rimbaud'dan etkilenecek başladığı edebiyat serüveni ilerleyen yıllarda kendi sesiyle söylenen bir şiire dönüşmüştür. Modern insanın bunalımını, sıkıntılarını, içinde yaşanılan dünyanın çürümüşlüğü, ölüm mefhumunun dehşetli yönünü dile getirdiği şiiri yeni simgeler aracılığıyla özünde kapalı bir şiir gibi görünse de okuru şiirin içine üretim merakıyla çeker (Umran, 2003, s. 162-162)

Şiirlerinde işlediği ölüm, hüznün, yas ve tanrı sorgusu gibi konuları güçlü imgeler ve metaforlarla işleyerek okurunda izler bırakmayı başarmıştır. Üstün düş gücü, fenomenik olanın ardındakileri imgelemesini kimi edebiyat eleştirmenleri yeteneğine, öznel kültürüne kimileri de zihninin uyuşturucu ile bağlantısıyla ilişkilendirse de yadsınamaz gerçek Trakl'ın günümüzde dahi etkisini sürdüren şiirlerinin gücüdür.

Trakl'ın etkili şiirlerinden biri de Die Schöne Stadt adlı şiiridir. Çalışmamızda araştırma nesnesi olarak yer alan şiir; inanç ve politikanın iç içe geçmişliğine dair imgesel ve metaforik unsurları barındırmaktadır. Şiir, söz konusu bu özellikleri üzerinden kadın istismarı odağında incelenmeye ve yorumlanmaya çalışılacaktır. Çalışmamızın amacına uygun bir kuramsal altyapı oluşturmak

adına şiir incelemesinden önce kadın üzerine olan sömürü biçimlerine hem disiplinler hem de gelişim süreçleri bağlamında değinmek yerinde olacaktır.

1.Kadın İstismarının Disipliner Temeli ve Gelişim Süreci

Bilindiği üzere insanlık tarihi başladığı andan itibaren topluluklar oluşturarak sosyalleşen insanlar topluluklarında yer alan her bireyine çeşitli roller verip sorumluluklar yüklemişlerdir (Gökkaya, 2018, s. 14). Doğal olarak bir toplumun var edicileri ve toplumu devingen kılcaları olan kadın ve erkek söz konusu sosyo-kültürel roller ve sorumlulukları yüklenmektedirler. Üstlenilen sorumluluk ve roller bir yandan toplum içerisinde sosyal düzenin devamlılığını sağlarken diğer yandan merkezinde kadın ve erkek cinslerinin bulunduğu kültürel ve sosyal sorunlara neden olarak dinamiklik etkisinin yanında farklı boyutlar da kazanmaktadır (Erkurt, 2023, s. 30). Karşılaştırmalı Edebiyat alanında kadın istismarına yönelik çalışmaları olan filolog Birsan Erkurt'a göre; sosyal içerisinde önemli işlevleri olan rol ve sorumlulukların çok yönlü bir sorunsal olarak kabul edilmesinin temelinde biyolojik ve sosyal gerekçeler yatmaktadır. Erkurt'un Mies'tan aktardığına göre biyolojik temellendirmenin tanımında cinsiyet (sex) kavramı ortaya konuyorken, sosyal temelli tanımlamada toplumsal cinsiyet (gender) kavramları üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır (Mies, 2012, s. 68).

Yukarıdaki bililerden yola çıkıldığında kadın ve erkek sadece tanımlanmakla kalmamış aynı zamanda kategorize de edilerek ayrı sınıflara ait görülmüşlerdir. İfadelerin özü itibarıyla hormon, organ, fiziksel yapı gibi yaradılışla getirilen bedensel özellikler ile çok "kadınlık" ve "erkeklik" tanımlamalarını ortaya çıkaran özelliklerinin kast ettikleri söylenebilir. Biri cinsiyet diğeri toplumsal cinsiyet şeklinde kavramlaştırılan bu tanımlamalar içeriklerinde toplumsal yargıları da barındırmaktadırlar (bkz. Günindi Ersöz, 2016, s. 20, Urhan, 2016: 122). Aynı özelliklere sahip olmayan iki cinsin toplumun her grubu ve kurumu içerisinde toplumun kendisi tarafından belirlenmiş beklentileri karşılama dayatmasıyla karşı karşıya kaldıkları da açıktır (Erkurt, 2018: 30). Haliyle erkeğin kadına göre yüksek olan fiziksel gücünün, kaynağını mitler, inançlar ve kültürel unsurlardan alan ataerkil yapıyla birlikte tarih boyunca hareket etmiş olması kadın aleyhine düzenlenmiş normatif bir dünya ortaya çıkartarak toplumsal yaşamda kadını ikincil olan'a yakıştırmıştır. Bu düşünceye destek olarak siyaset ve tarih bilimci Friedrich Engels'in (1820-1895) düşünceleri gösterilebilir. Engels'e göre ataerkil yapının hâkimiyeti aynı zamanda kadın cinsinin önü alınamaz tarihi yenilgisinin de başlangıcıdır (bkz. Engels, 2003, s. 56). Birbirinden farklı gibi görünen fakat iç içe olan çeşitli alan destekli kültürel bir düzlemde zaman içerisinde oluşmuş bu cinsiyetçi ideoloji sınırlarında kalan kadın, sürekli erkeğe ve erkeğin tercihlerine göre tanımlanarak sınıflandırılmış ve adeta sosyokültürel olarak biçimlendirilmiştir (bkz. Gümüsoğlu, 2013, s. 65, Zeybekoğlu, 2013: 19). Eşitsizliği ilke edinmiş bu anlayış beraberinde farklı biçimlerde gerçekleşen ve gözlemlenebilen sömürü biçimlerini getirmektedir.

2. Kadın İstismarının Biçimleri

Çeşitli eyleyenler tarafından kadına karşı gerçekleştirilen, birbirinden farklı şiddet oranlarıyla görünür olabilen istismar olayları sömürünün temel biçimleri olarak kabul görmektedir. Karşı cinsten veya kendi cinsinden olsun kadınlara karşı uygulanan istismarda öncelikli olarak dikkate alınan ölçüt kaba kuvvet kullanımıdır (Telali & Aktaş, 1996, s. 3738). Söz konusu ölçüt kadının bedenine uygulanan bir kaba kuvvet tespiti ile sınırlandırılmamıştır. Fiziksel şiddet kullanılarak yapılan sömürü biçiminin dışında cinsiyetçi, duygusal, ekonomik, sözel hatta yaşam standartlarının ve yaşam alanının kısıtlanmasına kadar vardırılan istismar biçimleri de alan uzmanlarınca tespit edilerek tanımlanmaktadır (Telali & Aktaş, 1996, s. 39-41).

Sömürü biçimlerinde öncelikli olarak fiziksel istismar yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu istismar biçiminde kadına karşı fiziksel üstünlük temelli kaba kuvvete dayalı eylemler (Telali ve Aktaş, 1996, s. 37-38) merkezde yer almaktadır. Fiziksel güç ve şiddet kullanarak çeşitli şekillerde, aletsiz veya alet aracılığıyla darp etmek, tehdit etmek, her türlü saldırıda bulunmak, bedenen işkence etmek hatta kadının rızası dışında onu bir şeye zor zorlamak bu istismar biçiminin özelliklerindedir. (Özkan ve Demir, 2002, s. 87).

Diğer bir istismar biçimi olan duygusal istismar adından da anlaşılacağı gibi kadını ihtiyacı olan ilgiden, sevgiden, şefkatten, destekten mahrum bırakmak, duygu ve duygusal anlamda görmezden gelmek (Güneri, 1996, s. 8793), korkutarak sindirmek (Elyıldırım, 2018, s. 49) benzeri duygusal baskının bulunduğu eylemlerdir. Duygusal istismarın sınırları kaba davranmak, eşyalara zarar vermek, kırmak, yemeği yere dökmek, kadının özel eşyalarına zarar vermek gibi davranışları da kapsamaktadır. Bu tip eylemlerde gerçekleştirilen sözlü saldırılar nedeniyle sözel istismar ile ortaklıkları bulunur. Kadına hakaret ve küfür etmek, öz güvenini zedeleyecek ve aşağılayıcı sözler söylemek, ruhen sıkıntıya düşmesine yol açacak ithamlarda bulunmak (Telali ve Aktaş, 1996) hem duygusal hem de sözel istismar biçimlerinin görünür taraflarıdır.

Sözel istismar kadının kişiliğine, değerlerine, sevdiklerine yönelik sözlü hakaretler edilerek ve rencide edici ifadeler kullanarak kadını korkutarak kişiliğini sindirmek, tehdit etmek, cezalandırmak ve kontrol etmek amacıyla sözlerin kullanıldığı biçimdir. Aynı zamanda aşağılayıcı isimler koymak, lakaplar takmak, olumsuz eleştirmek, yaptıklarına, kişiliğine dair alaycı konuşmak ve fiziksel görüntüsüyle dalga geçmek de sözel istismarın çerçevesini oluşturmaktadır (Güneri, 1996, s. 88-90).

Kadına yönelik istismar biçimleri arasında iki farklı boyutta ele alınabilen emek sömürüsü bu yönüyle diğer istismar biçimlerinden ayrılmaktadır.

Bahsedilen boyutlardan biri üretim alanında çalışan kadının emeğinin maddi karşılığını eksik veya bütün olarak elde edememesi ya da kendi malının rızası dışında kadının elinden alınması veya kullanımın kısıtlanması durumudur. Diğer boyut ise özel yaşam alanlarında örneğin aile, akraba çevresi gibi alanlarda

kadına üstlendirilmiş olan roller ve görevler gereği kadının harcadığı emeğin yok sayılmasıdır (Erkurt, 2023, s. 39). Bu istismar biçiminin temelinde kadınların doğa ile ilişkilerinin tanımlanmasında biyolojik etkenlerin ataerkil yanlısı bir düşünme biçimiyle ele alınması yatmaktadır. Çocuk doğurma ve çocukları büyütme için gösterilen çabanın, verilen emeğin, ev işlerinde harcanan güç ve zamanın çalışma ya da emek olarak görülmemesi emek sömürüsünün çerçevesini oluşturmaktadır (Mies, 2011, s. 104).

İnsanlık tarihinde karanlık sayfalar olan dünya savaşlarının ardından adeta birer araç gibi görülmeye başlanarak üretim alanına çekilen kadının (Ecevit, 2013, s. 40-41) uğradığı bir diğer sömürü de ekonomik istismardır. Bu sömürü biçimi çalışan emeğinin karşılığını alamayarak çaresizliğe mahkûm edilmesinin (Yılmaz, 2009, s. 13) yanı sıra iş arkadaşları hatta aile üyeleri tarafından kadınının uğradığı bir istismardır. Kadını hem iş yerinde hem de ev yaşamında daha fazla çalışmaya, emek vermeğe zorlayan beklentilerle beslenen istismar biçimi olan ekonomik sömürü zamanla küresel bir forma kavuşarak adeta bir sistem haline dönüşmüştür (Elçik & Ecevit, 2013, s. 42-43). Bu istismar biçimin kapsadığı alan kadının çalışarak elde edeceği maddi bağımsızlığını engellemek ya da çalışmasını kısıtlamaya çalışmaktan, kadının emeğiyle elde ettiği kazancını rızası olmadan almak hatta kadının üyesi olduğu ailenin maddi geliri hakkında kadından bilgi esirgemeye kadar uzanan geniş bir çerçeveyi kapsamaktadır (Telali & Aktaş, 1996).

Tarih boyunca en çok karşılaşılan ve temelinde ataerkil düşünce ve yaşayışın bulunduğu sömürü biçimlerinin başında gelen cinsel istismar kadına karşı cinselliğin bir tehdit olarak kullanıldığı, onu bu yolla sindirmenin ya da kontrol etmenin amaçlandığı bir sömürü biçimidir (Erkurt, 2023, s. 39). Sömürü biçiminde insan onurunu zedeleyici davranışlar görülmektedir. Kadını cinsel obje olarak örmek, kadının ihtiyaçlarını ve cinsel isteklerini görmezden gelmek veya hafife almak, kadının cinsel eylemleriyle alay etmek görülmekle birlikte cinselliği cezalandırma aracı olarak kullanmak, fiziksel veya duygusal baskıyla cinsel ilişkiye zorlamak gibi rahatsız edici ve insan haklarına aykırı davranışlar cinsel istismarın görünür taraflarıdır (Güneri, 1996).

Kadınların üstlendikleri veya zorunda oldukları için büründükleri rollerin ya da aldıkları sorumlulukların hem ailevi hem de toplumsal baskılar sonucu oluştuğunu belirten kadın hakları savunucusu ve politikacı Clara Zetkin'in (1857-1933) sözleri sömürü biçimlerinin temelinde sosyokültürel ve teopolitik unsurların bulunduğu adeta kanıtı gibidir.

3. Die Schöne Stadt Şiirinde İmgesel ve Metaforik Unsurlar

Trakl'in "Die Schöne Stadt (Güzel Şehir)" şiirinin çalışmamızın amacı doğrultusunda imgeleri ve metaforik unsurları üzerinden değerlendirilmesi öncesinde Almanca ve Türkçe olarak verilmesi uygun görülmüştür.

Die Schöne Stadt

Alte Plätze sonnig schweigen.
Tief in Blau und Gold versponnen
Traumhaft hasten sanfte
Nonnen Unter schwüler Buchen Schweigen.

Aus den braun erhellten Kirchen
Schaun des Todes reine Bilder,
Großer Fürsten schöne Schilder.
Kronen schimmern in den Kirchen.

Rösser tauchen aus dem Brunnen.
Blütenkrallen drohn aus Bäumen.
Knaben spielen wirr von Träumen
Abends leise dort am Brunnen

Mädchen stehen an den Toren,
Schauen scheu ins farbige Leben.
Ihre feuchten Lippen beben
Und sie warten an den Toren.

Zitternd flattern Glockenklänge,
Marschtakt hallt und Wacherrufen.
Fremde lauschen auf den Stufen.
Hoch im Blau sind Orgelklänge.

Helle Instrumente singen.
Durch der Gärten Blätterrahmen
Schwirrt das Lachen schöner Damen.
Leise junge Mütter singen.

Heimlich haucht an blumigen Fenstern
Duft von Weihrauch, Teer und Flieder.
Silbern flimmern müde Lider
Durch die Blumen an den Fenstern.

Güzel Şehir

Eski meydanlar güneşli ve sessiz.
Altınla örülmüş derin bir mavide
Rüya gibi koşturuyorlar nazik rahibeler de
Boğucu kayınların altında ve sessiz.

Kahverengiyle ışıltılmış kiliselerden
Bakıyor ölümün saf resimleri,
Yüce prenslerin güzel kalkanları.
Taçların parıltısı ışıldıyor kiliselerden.

Safkan atlar fırlıyor çeşmeden.
Çiçek pençeleriyle bezenmiş ağaçlar.
Rüyalarla sarhoş oğlanlar
Akşamları çeşme başında, sessiz oynuyorlar.

Kızlar kapılarda duruyorlar
Ürkerek izliyorlar rengârenk hayatı
Titriyor nemli dudakları
Ve kapılarda bekliyorlar.

Titreyerek çırpınıyor çan sesleri,
Yankılanıyor uygun adım marş ve çağrılar
Basamaklarda yabancılar.
Maviye bürünmüş gökte org sesleri.

Parlak enstrümanlar şarkı söylüyor.
Arasından bahçelerin ve yaprakların
Kahkahaları sızıyor güzel hanımların.
Sessiz genç anneler şarkı söylüyor.

Gizlice sızıyor çiçekli pencerelerden
Leylak kokusu, tütsüsü ve katranı.
Gümüşi ve titrek, yorgun göz kapakları
Parlıyor çiçekleri pencerelerden.

Georg Trakl, bu şiirini 1913'te ölümünden bir yıl önce, yayımladığı ilk şiir kitabı olan *Der jüngste Tag* içerisinde yayımlar. Dörder mısralık yedi kıtadan oluşan şiirinde bir şehrin meydanı ve kilise, evler, bahçeler, kaleler, kapılar gibi mimari mekânlar doğanın özellikleriyle ve insana özgü duygularla, davranışlarla bezenmiş olarak anlatılmaktadır. Doğal özellikleriyle adeta bir cennet olarak tanımlanan şehir bahar mevsiminde meydan, evler, bahçeler ve çeşmeleriyle etkileyici bir atmosferde anlatılırken insanların kimisi telaşlı kimisi durağan bir duygu durumu içerisinde resmedilmektedir. Şairinin neredeyse tüm şiirlerinde görülebilen melankolik duygu durumu (Fidanoğlu, 2017, s. 345) bu şiirde de görsel izlenimlerle okurun gözünde şekillenmektedir. Şehrin sessizliğiyle bir sakinlik ve huzur ortamı yaratılmış gibi hissedilse de mimari mekânların içerisinde farklı nedenlere bağlı olarak telaş, heyecan hatta gerginlik sezilmektedir. İnsanların tümünde bir beklenti hâkimken baharın sakinliği güneş ve gökyüzü imgesiyle sakinlik içerisinde verilmektedir.

Mekânlar şehrin meydanı, kilisesi, çeşme ve çevresi, evler bahçeler, pencere camları, kapılar, merdivenler gibi çeşitli formlarda görülebilmektedir. Trakl'ın şiirinde ayrıntılı bir gözlemlerle mekânların içinde gezinmeye kalkıldığında kiliseler, evler, odalar, kapılar, eşikler okuru karşılarken dış mekânların şahitliğini de yapma olanağı bulunabilmektedir. Şiir içerisindeki karşıt durumlar dikkat çekmektedir. Dış mekânların güzel havaya ve güneşe rağmen boş oluşu ile kasvetli olarak betimlenen iç mekânların dolu olması buna örnektir. Kilisedeki yoğunluğu ve doluluğu kadın figür ve motifler sağlarken dış mekânlardaki seyreklik ve boşluk duygusu sadece çeşme başında oynayan küçük erkek çocuklar ile merdivenlerdeki nadir yabancılar aracılığıyla verilmektedir. Görsel izlenimlerin dışında şiirde akustik unsurlar aracılığıyla da bir resim çizilmekte, metin oluşturulmaktadır. Kiliseden yayılan hafif enstrümanlara ait seslerin yanında çan ve org sesleri ile suyun kuyuların içinden gelen sesi akustik betimlemelere örnek oluşturmaktadır. Ayrıca şiirdeki akustik alımlama gülen ve şarkı mırıldanan kadınlar aracılığıyla da duyulabilmektedir. Görsel izlenimlerin dışında okuru duyusal alımlamalara götüren ve şiirin tematik işlevi bakımından önemli görülmesi gereken metaforik anlatımları da gözlemlenebilmektedir. Havada ayrıca evlerin pencerelerinden etrafa yayılan ve şiirin diğer unsurlarına karışan buhur, tütsü, katran ve leylak kokuları bulunmaktadır. Bilhassa şiirin sonunu neredeyse bu kokular donatmış son kıtalardaki dilsel sunuyu

adeta bir resim dönüştürmektedir.

Ancak bu şehir, barındırdığı altın rengi ışıl ışıl güneş, masmavi gökyüzü, neşeli erkek çocuklar, heyecanlı genç kızlar, süslenen kadınlar ve tüm bu çiçek kokularına rağmen tasvirindeki gibi bir cennetvari ortama sahip değildir. Şiirin içinde canlılığı temsil eden doğa ile insanlar arasında mesafe ve ayırım olduğu görülebilirken, kiliselerin içerisinde ölümü çağrıştıran görüntüler, manastırın loş karanlığa çalan iç mekânı ile güzel hava ve bahara rağmen şehrin meydanının boş oluşu insan ve doğanın arasına sınırlarla belirlenmiş bir mesafe koyar gibidir. Şiirde çocukların oynayışı, kadınların şarkıları ve heyecanları, rahibelerin telaşı, at sesleri gibi imgeler aracılığıyla bir yandan hareketlilik sezilirken ortada erkeklerin olmayışı, meydana sessizlik, evlerde ve kiliselerde sadece kadınların telaşlı halleri, figürlerin birbirleriyle ve doğayla olan sınırları, ortamdaki belirsizlik de monoton bir hava olarak alımlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen belirsizlik, monotonluk ve sınırlı olma durumunun yanında hareketliliğin, melodik yapının, renklerin, canlılığın sezilebilir kabiliyette oluşu Georg Trakl şiirlerinin özelliklerinden biri olarak görülmelidir. Germanist Filolog, şair ve çevirmen Sedat Umran (1926-2013) bir şair olarak Georg Trakl'ı ve şiirini aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır.

“Georg Trakl, yüksek yetenekte bir ozan olarak insanlığın içine düştüğü uçurumu ta ruhunda duymuş, eserlerinde bu çıkmazdan kurtulmanın özlemini dile getirmiştir. Eserlerinde dünyanın sürüklenmekte olduğu bu felaketin ruhundaki yankılanmalarını ve buna karşı bir şey yapamamanın umutsuzca çırpınışlarını buluruz. Georg Trakl'ın şiiri yaşantı şiirinden, Ben'i ön planda tutan itiraf şiirinden modern şiire geçiştir. [...] O, çürümüşlüğü, ölümün dehşetini, modern insanın sıkıntılarını ve bunalımını izlenimlerden ördüğü büyüklü tablolarla dile getirmiştir. [...] Çağrışımlarının zenginliği, duyarlılığının sıcaklığı ve hayalgücünün genişliğiyle yapıları bakımından da kusursuz şiirler yazmıştır. Dili karanlık bir güzelliكتedir; melankolik kadife bir müzikalite şiirlerine ayrı bir çekicilik kazandırır. Duygularını düşsel tablolar halinde sunarak dolaylı yoldan bize vermiştir” (Umran, 2003, s. 161-162).

Georg Trakl'ın Die Schöne Stadt şiirinin genel hatları ve özellikleriyle ilgili yukarıdaki bölümde verilen bilgilerin ardından şiirin çalışmamızın odağı doğrultusunda şiirdeki teopolitik ve sosyokültürel unsurları görünür kılarak kadın figürler üzerinden kadına yönelik istismarı gözlemlemeye çalışacağız.

4. Şiirde Teopolitik ve Sosyokültürel Bağlamda Kadın İstismarının İzlekleri

Die Schöne Stadt şiirinin ilk kıtasında hâkim bahar havası parıldayan güneş ve göğün masmavi rengeyle verilirken doğa adına şiirde gözlemlenebilen hoş görsel izlenimlerin getirisi olması gereken kalabalıklar şehrin meydanında görülmemekle birlikte baharın havasından uzak kilisenin yarı karanlık, loş ve boğucu kapalı mekânı içerisinde telaşla koşturan rahibeler dikkat çekicidir. Kiliseler eril mekânlar olarak kültür ve kognitif dünyamıza girmiş mekânlardır. Dişil enerjinin ve doğasının simgesi olarak kabul edilen bahara rağmen eril mekân olan

kilisenin içerisinde baharın göstergesi olan güneş ve gökyüzünden uzak telaşla koşturan nahifliğine dikkat çekilmiş rahibelerin varlığı irdelendiğinde ortadaki heyecan ve telaşın göstergesi olan beklentiye dair duruma rağmen kilisede hiçbir erkeğin olmayışı önemli görülmelidir.

Birinci kıtada mekânlar ve figürler hakkında çıkarım yapabileceğimiz imgeler gibi ikinci dörtlükte de benzer ifadeler gözlemlenebilmektedir. İlk kıtadaki gibi yarı karanlık ve kayınların renginde ışık huzmeleri içerisindeki kiliselerden dışarıya sızan saf ölümlerin bakışlarına vurgu yapılmaktadır. Metaforik bir anlatımla ifade edilmeye çalışılanın kilise içindeki İsa ve Meryem silüetleri olduğu düşünülebilir. Din adamlarının, Tanrı'nın sembollerinin olmadığı inanç alanına ait bir mekân olan kilisede Prenslerin armalarının, taçlarının parlıyor olması politik otoritenin bireysel bir yaşam pratiği düzenleyicisi olan dinin alanına sızdığı hatta ortak bir otorite haline geldiklerinin göstergesi olarak okunabilmektedir. Teopolitik otoritenin göstergelerinin hâkim olduğu bir mekânda sadece kadınların yani rahibelerin telaşla koşturuyor olması kadının beden ve emek bağlamında eril bir güç veya düşünce tarafından istismar edildiği yönünde eleştirel bir görüşle irdelenebilir durumdur. Kadınların doğa ilişki ve bağının biyolojik bağlamda tanımlanmasından ötürü, doğurma, çocuk büyütme ev veya hane işlerinde harcadığı emek, gösterdiği güç ve yitirdiği zaman da bu minvalde görülmemektedir (Mies, 2011, s. 104).

Şiirin üçüncü kıtasında kadın figürlere dair derin duygular ve davranışlar okurun önüne serilmektedir. Genç kızlar kale kapılarında dikilmiş, titreyen dudaklarıyla rengârenk bir hayatın hayalini kurup kapılarda beklemektedirler. Bu durum olağan bir duygu durumunun göstergesi gibi dursa da ortada hala hiçbir erkeğin olmayışı ve genç kızların dudaklarının titreyerek yoldan birilerinin gelmesini beklemeleri cinsiyet olgusu üzerinden okunabilme kabiliyetine sahiptir. Zamanını, duygularını karşı cinse yönelik bir duygu ve düşünceyle kullanıyor olmaları çalışmamızın bakış açısıyla değerlendirilebilecek bir tespit olarak görülmektedir.

Dördüncü kıtanın dizelerinde kadın figürler, cinsiyet ayrımı veya istismar hususunda bir gözlem gerektirmemektedir. Kıta boyunca çan sesleri, yürüyüşler ve nöbetçilerin düdüklü ya da borazanlarının sesleri duyulurken mavi gökyüzünde org seslerinin yankılanıyor olması inanç imgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ardından gelen kıtada kadınların psikolojileri ve davranışlarıyla ilgili güçlü bilgiler ile ortamın tanımı bulunmaktadır. İnce sazların tınılarıyla çevrelenmiş ve çiçeklerle donatılmış bahçelerden gelen güzel kadınlara ait kahkahalarla yeni anne olmuş genç kadınların şarkılarının melodileri anlatılmaktadır. Tüm bunlar üçüncü kıtada olduğu gibi kadın figürlerin bir beklentiyle mutlu olduklarını ifade etmekteyken sonraki kıtanın dizelerinde bu beklentiyle ilgili ayrıntılı çıkarımlar yapılabilecek ifadeler gelmektedir.

Pencerelerden tüten buhur, tütsü, katran ve leylak kokularının varlığı kadınların bedensel ve kozmetik bakım yaptıklarını göstermektedir. Bu durum da beklenti içinde oldukları kişiler ve konu hakkında yorum yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Üstelik bu eylemi uzun zamandır yaptıkları ve bundan önceki süreçte

üstlendikleri sorumluluklarla yorulduklarının imgesel anlatımı olabilecek yorgun gözkapakları ile pencerelerdeki çiçeklerin arasından yol gözlüyor olmaları da şiirin metaforik unsurlarındandır.

Sosyokültürel anlamda kendisine biçilen rolü üstlenen kadının figüre edildiği şiirin bu kıtasında her ne kadar özgür irade ile hareket ettiği izlenimi edinilen kadınlar olsa da burada karşımıza çıkan statü ve rollerin görüldüğü gibi özgür bir iradeye mi yoksa gelenek kalıplarına mı bağlı olduğu tartışılır bir konudur.

Bilindiği ve kabul edildiği üzere kadın toplumsal boyutta, eskiden beri "öteki" diye nitelendirilmiştir (Erkurt, 2023, s. 35). Bu anlayış erkek egemen düzenin hâkim olmasından dolayı sistemsel şekilde eşitlik ilkesini görmezden gelerek kadının sosyal anlamda başat rolünü göz ardı ederek mental ve hukuki olarak güçsüzleştirmiş (Türkyılmaz, 2018, s. 68).

Güçsüzleştirilen kadın, toplum içerisinde gerek yakın gerekse uzak çevre tarafından çeşitli yönlerden istismara açık hale getirilmiştir. Söz konusu patriarkal sistem (Hartmann, 1986: 142) neredeyse 19. Yüzyılda başlamış olan ve günümüzde etkinliğini sürdüren bir sistem olarak devam edegelmektedir. Kültürel yapısıyla ortaya konmuş olan bu cinsiyet merkezli sistemde kadın, her dönemde erkeğin kendisine ve onun öncelikli eğilim ve tercihleri dikkate alınarak tanımlanarak biçimlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır (Zeybekoğlu, 2013, s. 19, Gümüšoğlu, 2013, s. 65).

Kadına yönelik sömürü veya istismarın tanımında kadının fiziksel olduğu kadar duygusal anlamda da kendi isteği dışında uygulamaya ve şiddete uğraması temel alınmaktadır (Gökkaya, 2018, s. 82). Çeşitli özneler tarafından gerçekleştirilen ve kadının karşılaştığı farklı şiddet çeşitleri hem bireysel hem de toplumsal anlamda sömürünün temel biçimleri olarak kabul edilmektedir (Buquicchio, 2012, s. 8).

Kadını çalışma ya da özel sahasında kadınların sıkıntı çekmesine neden bütün davranış, tehdit, kısıtlama ve şiddet içeren her cinsiyetçi tutum, kadın istismarıdır (Özkan & Demir, 2002, s. 87).

Sonuç

Georg Trakl'ın Die Schöne Stadt şiirinde kadın figürlerin sahip oldukları veya kendilerine verilmiş statüler doğrultusunda üstlendikleri rollerin gerekliliklerini yerine getirmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Özellikle inanç alanının ve tanrının simgesi olan kilisenin içerisinde sosyal bir beklentiyle karşı karşıya olduğu anlaşılan kadın figürlerin birlikte emek vermesi gereken erkek din görevlilerince yalnız bırakılmış olması dikkate değerdir. Kilisenin içerisinde hiçbir din insanının olmayışı, rahibelerin telaşla koşturmaları ve bahar havasına rağmen iç mekâna bağımlı kılınmış olmaları kadınların statü ve rolleri üzerinden emek sömürüsüne tabi tutulduğunu göstermektedir. Aynı şekilde şiirde genç kızlardan genç annelere veya daha yaşlı eşlere kadar her yaş grubundan kadın figürünün karşı cinsten bir beklentiyle hareket ediyor olması kadınların toplumsal ve kültürel statü ve roller üzerinden manipüle edilerek erkeğe göre şekillenmiş hayatları yaşamaya yönlendirildikleri söylenebilir. Bunun temelinde

teopolitik ve sosyokültürel dogma ve inançların yattığı, ataerkil bir sistemin görüngülerinin bu şiirde gözlemlenebilir olduğu kanaatine varılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Allen, W.S. (2007). *Ellipsis of Poetry and the Experience of Language After Heidegger, Hölderlin, and Blanchot*, New York: State University of New York Press.
- Buquicchio, M. (2012). İnsan Haklarının Standartlarının Etkili Uygulaması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Sempozyumu. Y. Şahinkaya (Ed.). 07-08 Haziran, İstanbul: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları (s. 8-9).
- Can, Ö. (2002). Georg Trakl Şiirlerinin Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma. *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Sayı: 7-8, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayın Dağıtımı, s. 29-45.
- Elçik, G. ve Ecevit Y. (2013). Cinsellik Ve Beden Y. Ecevit ve N. Karkıner (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları içinde*. (s.141-166). Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erkurt, B. (2023). *Metin Gür'ün Sütü Küstürmek ve Kınanın Soluşu Adlı Eserlerinde Göçmen Kadın Olgusunun Sömürü Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: ADÜ SBE Yayınları.
- Fidanoğlu, G. (2017). Georg Trakl'da Kutsalın Tezahürleri. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, Temmuz 2017.
- Gökkaya, V. B. (2018). *Toplumsal Cinsiyet ve Aile içinde Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Gümüšoğlu, F. (2013). *Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet 1928-2013*. İstanbul. Kaynak Yayınları.
- Güneri, F. (1996). *Ailede kadına yönelik şiddet, evdeki terör, kadına yönelik şiddet*. Mor Çatı Yayınları: İstanbul.
- Günindi Ersöz, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Hartmann, H. (2006). *Marxizm'le Feminizm'in Mutsuz Evliliği*, (Çev. Gülşad Aygen). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Heidegger, M. (1971). *Poetry, Language, Thought*, (Translations and Introduction by Albert Hofstadter), New York: Harper & Row Publishers.
- Mies, M. (2011). *Ataerkil ve Birikim*, (Çev. Yıldız

Temurtürkan). Ankara: Dipnot Yayınları.
Özkan, A., Demir, Ü. (2002). Kadın İstismarı. Atatürk Üniv.
Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. Cilt: 5, Sayı: 1, s.87-92.
Telali A, Aktaş M (1996). İnsan Hakları Hukuku. Hukuk
Araştırma Merkezi, İzmir: İzmir Bürosu Yayını, 37-43.
Türkyılmaz, Ü. (2018). Maya Angelou'nun Kafesteki Kuş
Neden Şarkı Söyler, Bilirim'inde Şiddet Sarmalında
Kadın, A. Er ve Y. Çelik (Ed.). Edebiyatta Kadın ve Şiddet
içinde (s. 65-78). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Umran, S. (2003). Büyük Alman Şairleri. İstanbul: İz
Yayıncılık.
Urhan, B. (2016). Kadın Emeği ve Toplumsal Cinsiyet.
Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları içinde (s.121-151), Yay.
Haz. Saygılıgil, Ankara: Dipnot Yayınları.
Zeybekoğlu, Ö. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında
Erkeklik Olgusu. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları